

Мартинчук О.В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти

Мартиросян Л.І. Вивчення семантики слова в аспекті слов'янської культурної традиції

Мельник Н.І. Інноваційні методи навчання як умова формування комунікативної компетентності у майбутніх спеціалістів дошкільної освіти

Сінельник І.П. Використання культурних асиміляторів як засобу виховання толерантності майбутніх учителів у процесі навчання іноз.мови

Павлюк Р.О. Віртуалізація навчальної діяльності студентів педагогічних спеціальностей: контекстуальний дискурс

Петрунько О.В. Психологізація педагогічної освіти: проблеми і перспективи

Рудич О.О. Інтерактивний компонент сучасної англійської дитячої книжки

Ситник О.І. Неперервна педагогічна освіта у контексті навчання впродовж життя у Великобританії

Скороходько К.В. Вплив суб'єктивного стану самотності на розвиток децентрації у ранньому юнацькому віці

Суздальєва Ю.І. Архетип трікстера у європейському філософсько-літературному дискурсі

Теплюк А.А. Формування особистісної культури студентів педагогічного ВНЗ як складова професійної компетентності

Чала О.А. Професіоналізація вчителя як предмет теоретичного аналізу

Павлюк Роман Олександрович – старший викладач кафедри іноземних мов і методик їх навчання кафедри іноземних мов і методик їх навчання Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук, м. Київ.

У статті розглянуто питання віртуалізації навчальної діяльності студентів педагогічних спеціальностей з огляду на їх контекстуальний дискурс. Обґрунтовано комплекс умінь, якими має володіти майбутній вчитель іноземних мов для успішної реалізації концепції творення віртуальної педагогічної взаємодії у початковій школі.

Ключові слова: віртуальна педагогічна взаємодія, реактивно-віртуальні уміння, креативно-комунікативні уміння, віртуальні уміння, педагогічно-креативні уміння.

В статье рассмотрены виртуализации учебной деятельности студентов педагогических специальностей с точки зрения ее контекстуального дискурса. Обоснован комплекс умений, которыми должен владеть будущий учитель иностранных языков для успешной реализации концепции творения виртуального педагогического взаимодействия в начальной школе.

Ключевые слова: виртуальное педагогическое взаимодействие, креативно-виртуальные умения, креативно-коммуникативные умения, виртуальные умения, педагогически-креативные умения.

The article deals with the questions of virtuality of education of students of pedagogical specialities in its content discourse. The complex of skills of future teachers for successful realization of conception of making of virtual pedagogical interaction at primary school is given.

Key words: virtual pedagogical interaction, creative-virtual skills, creative-communicative skills, virtual skills, pedagogical-creative skills.

Актуальність теми. У контексті педагогічної освіти світ віртуальності є унікальним, оскільки тут головні атрибути об'єктивної дійсності, реального буття, такі, як рух, простір і час набувають іншого звучання. Мається на увазі створення віртуального навчального середовища, у якому процес будується на основі за діяння усіх психічних здібностей особистостей, і які спрямовані на задоволення спільної потреби – отримання знань.

Засобами вираження віртуально-реального педагогічного процесу є задіяння великої кількості психічних процесів індивідів: уяви, фантазії, сприймання, відображення, уваги і т.п.

Аналіз досліджень. Проблему віртуальної педагогічної взаємодії розглядають багато вітчизняних та зарубіжних вчених з різних точок зору: педагогічна взаємодія, заснована на положеннях гуманістичної та когнітивної психології (Р. Селман, О. Стауфорд, М. Фландерс, М. Хазен); емоційно-комунікативну сторону педагогічної взаємодії аналізують у своїх працях М. Белкіна, Л. Жарова, В. Котов, М. Рибаківа, М. Сєдова, Р. Шакуров; як соціально-психологічний процес розглядають М. Вейт, Б. Огаянц, О. Субботський.

Постановка мети дослідження. Незважаючи на широке коло наукових розвідок у царині пошуку ефективних методів навчання іноземної мови у початковій школі та здійснення професійно-педагогічної підготовки висококваліфікованих педагогів з ґрунтовними знаннями мови та оснащеними найдієвішими технологіями та методиками, серед науковців і донині проводяться ґрунтовні полеміки та дослідження. Ними доведено, що у галузі творення віртуальної педагогічної взаємодії впродовж навчально-виховного процесу з вивчення іноземних мов постійно доводиться стикатись з образами та явищами, які в чомусь ідентичні образам та явищам, які в чомусь ідентичні образам і подіям віртуальної взаємодії. Але конкретизація творення такої взаємодії ще не знайшла свого однозначного та ефективного обґрунтування.

У нашому науково-педагогічному дослідженні ми намагатимемось охарактеризувати поняття віртуальної педагогічної взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу з іноземної мови у початковій школі та визначити сучасні завдання професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов до вищезазначеного процесу.

Виклад основного матеріалу. Для обґрунтування ефективності та доцільності формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії звернемося до теорії відомого британського вченого-соціолога, директора Центру культурологічних досліджень при Лондонському університеті Скота Леша. Учений зазначає, що «життя людей перетворюється в гру». Характерною особливістю цих ігор є існування недиференційованої реальності, тобто відсутність чітких границь між суб'єктом та образом, які були притаманні для попередніх епох. У цій

ігровій реальності зливаються об'єктивні й уявні грані життя суспільства [3, с. 169].

С. Леш наголошує, що раніше гра протистояла праці, а зараз вона поглинає практично всю реальність. У зв'язку з цим виникає ілюзія незалежності людини від багатьох обставин, які раніше обмежували її свободу. Водночас образи і смисли, які створені людьми, стають змістом нової реальності, котра також є не менш об'єктивною у порівнянні з колишньою життєвою практикою і суттєвим чином впливає на життя людини, адже «нові форми культури і поширення інформації стають не тільки відображенням реальності, скільки її продовженням» [3, с. 180].

Природна віртуальність, на відміну від комп'ютерної, має більш широкий спектр для застосування під час вивчення іноземних мов, оскільки, учні за умови таким чином організованого середовища самостійно беруть активну участь у побудові навчально-виховного процесу, стимулюючи його до таких перетворень, за умови яких здобуття знань стане доволільним, приємним та ненав'язливим. Комп'ютерна ж віртуальність також спрощує процес отримання знань, роблячи його більш доступним, але вона не вимагає широкого застосування психічних потенцій індивіда (курсив наш Р.П.), які сприяють формуванню не тільки особистості-інтелектуала, але і психічно-мобільної, адаптованої до зовнішніх умов особистості.

У контексті нашого науково-педагогічного дослідження – характеристики виховного потенціалу навчально-віртуального іншомовного середовища – основою слугує концепція навчально-педагогічної реальності, яка розроблена вітчизняним науковцем, доктором педагогічних наук, професором Марією Петрівною Лещенко. Науковець стверджує, що така концепція ґрунтується на таких засадах:

- у кожному конкретному випадку, зайшовши до класу, вчитель стає творцем доброго, прекрасного або бездушного, безрадінного світу;
- незалежно від того, який предмет викладається, педагог свідомо або на рівні підсвідомого подає не “голу” інформацію учням, а пропущену через почуттєво-емоційну сферу;
- ця почуттєво-емоційна сфера породжує інформаційний образ, який, у свою чергу, є джерелом пізнавально-активного поля, що діє на учня через слово, міміку, жести вчителя, засоби навчання, котрі він використовує;
- пізнавально-активне поле можна виявити через почуття, емоції, які переживають усі учасники педагогічного процесу;
- посилення дії пізнавально-активного поля вчителя на поля учнів, засвоєння ними інформаційного образу відбувається за умови розширення каналів сприймання і обробки навчальної інформації;
- осягнення образу через зорове сприймання і на слух, через рух (пантомімічне відображення), через синтез мовленнєво-рухової експресії, драматично-ігрової діяльності, через експериментування з різними матеріалами забезпечує стійке запам'ятовування інформації учнями;
- позитивний потенціал поля різко зростає, якщо учні цей інформаційний образ засвоюють через власне мовлення, власні дії, тим самим вони також

створюють поля позитивного потенціалу, а сумарний енергетичний ефект підвищується;

- залученню учнів до творення пізнавально-активного поля позитивного потенціалу сприяє творча діяльність школярів;

- оптимальними є педагогічні технології, які забезпечують учнівську творчість. Серед них особливе місце займають виховання художнім словом, різними видами мистецтва (драматичне, музичне, хореографічне, образотворче) [1, с.3-4].

Саме вищепераховані положення концепції М. Лещенко обрані нами для обґрунтування концепції формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Теорія творення віртуальної педагогічної взаємодії не може бути визначена і конкретизована без характеристики ілюзорного середовища. Під таким середовищем розуміється так званий світ фентезі (від англійського слова *fantasy* – фантазія, гра уяви), за допомогою аудіо-, відео засобів, рекламних роликів, комп'ютерних та комунікаційних мереж, захоплюючих пригодницьких і фантастичних романів, коміксів, газетних публікацій без особливих труднощів бере в солодкий полон все більшу кількість людей, перебування яких в ілюзорній реальності не тільки не обтяжує, а й сприймається як бажаний варіант буття, з якого всім не хочеться вертатись до суворих реалій [1, с.8].

М. Лещенко зазначає, що світ фентезі можна сприймати з огляду на дві альтернативні позиції – негативна і конструктивна. Негативна пов'язана з тим, що люди, які перестають цікавитись реальним життям, не сприймають його і бояться як чогось незрозумілого і чужого, прагнуть поринути у фантастичну реальність, яка є зрозумілою і ясною, передбачуваною і прогнозованою, а тому уявляється світом формальної свободи.

Конструктивна позиція передбачає використання властивостей світу фентезі у позитивному для розвитку особистості аспекті. Якщо поставити за мету створення середовища, яке б відповідало бажанням людини і сприяло б її самореалізації і розвитку, то вона має характеризуватися властивостями фентезі і водночас створювати умови для творчих дій, критичного осмислення власної діяльності й обставин життя під кутом гармонізації з потребами особистості й суспільства [1, с.9].

Світ фентезі як структурний елемент віртуальної педагогічної реальності потрібно конкретизувати у відповідності до характеристики технології творення віртуальної педагогічної взаємодії на уроках іноземних мов на початковому етапі їх вивчення.

Особливий статус у цьому аспекті віддається мистецьким дисциплінам у гармонійному поєднанні їх з іншими дисциплінами. Саме використання мистецьких педагогічних технологій (музики, пісень, елементів хореографії, драматичного мистецтва, образотворчого мистецтва, літературного тощо) уможливує творення такої казкової, фантастичної атмосфери віртуальної педагогічної реальності, виступає засобом залучення навчальної інформації до внутрішнього світу дитини. Мистецтву притаманна особливість

підвищувати енергетичний потенціал віртуального-педагогічного середовища, яким характеризується модифікована у класі реальність. Ця мистецька функція набуває важливого значення при навчанні загальноосвітніх предметів та іноземних мов зокрема [1, с.24].

Теоретичний фундамент використання мистецьких технологій як засобу творення віртуально-навчального іншомовного середовища на уроках іноземних мов на початковому етапі їх вивчення включає такі положення:

- мистецтво – результат людської творчості, тому воно незамінне при розвитку креативних здібностей;
- мистецтво виступає для дитини засобом пізнання самої себе та навколишнього середовища, формує навички контролю за власним фізичним, розумовим та емоційним розвитком;
- мистецтво залучає школярів до художньої діяльності, поліпшує їх комунікативні вміння розмовляти, писати, малювати, співати і т.д.;
- як засіб залучення дітей і учителів до творчої діяльності мистецтво є джерелом естетичної насолоди і розумового розвитку, сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання і викладання;
- процес проникнення мистецтва в систему загальної освіти сприяє виявленню талановитих дітей, чиї здібності могли бути і не помічені при традиційному навчанні;
- мистецтво є засобом психотерапевтичного впливу на особистість.

Загалом віртуальне педагогічне середовище, створюване за допомогою процесу творення віртуальної педагогічної взаємодії, дозволяє організувати навчання, в якому поєднуються такі складові як раціональне і духовне – навчальна інформація розвиває інтелект, а духовний компонент дозволяє пропустити цю інформацію через почуттєво-емоційну сферу, яка підсилює ефективність її засвоєння та виступає засобом творення віртуальної педагогічної взаємодії.

Серед засобів творення віртуальної педагогічної взаємодії на уроках іноземних мов на початковому етапі їх вивчення особливе місце займають виховання художнім словом, через різні види мистецтва (драматичне, музичне, хореографічне, образотворче). В основі педагогічного мистецтва лежить створення віртуального педагогічного середовища з фантастичними елементами. Його операційні можливості передбачають гру свідомого й підсвідомого, раціонального й ірраціонального, уяви й фантазії, розуму і почуттів, роблять навчання захоплюючим і привабливим.

Отже, віртуальна педагогічна взаємодія виступає як засіб творення сприятливого мікроклімату навчально-виховного процесу з іноземних мов, у якій гармонійно поєднуються загальноосвітні, мистецькі, інформаційно-комунікаційні технології навчання. Таке середовище створюється на кожному уроці. Учитель та учні, взаємодіючи один з одним, довільно створюють таке середовище, оскільки кожне слово, навчальна інформація в цілому породжують в уяві вихователя та вихованця образ, який проходить через емоційно-почуттєву сферу особистості, і тим самим підсилює ефективність виучуваного предмету. Завданням педагога у цьому контексті

залишається розвиток емоційно-почуттєвої сфери індивідів, оскільки результат навчально-виховного процесу залежить від створеного середовища: чим сприятливіший мікроклімат, тим ефективніший результат.

У зв'язку з цим, назріває необхідність у формуванні професійних умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії.

На основі аналізу психолого-педагогічної, методичної та філософської літератури ми дійшли висновку, що для успішної реалізації концепції творення віртуальної педагогічної взаємодії майбутній педагог повинен володіти комплексом умінь та навичок, який був нами названий креативно-віртуальні уміння творення віртуальної педагогічної взаємодії на уроках іноземних мов. Це поняття комплексне і включає у себе такі складові частини:

Креативно-комунікативні уміння (комунікативний, риторичний компонент) розуміється нами як комплекс інтелектуальних, емоційних та поведінкових особливостей індивіда, які сприяють нестандартному, нешаблонному рішенню ситуацій, що виникають у спілкуванні, допомагають генерації оригінальних ідей та засобів спілкування, вибору найбільш оптимальних стратегій поведінки, розв'язанню проблем, що виникають під час взаємодії з іншими людьми.

- Комунікативний компонент включає мовну, мовленнєву, дискурсивну, соціокультурну та соціолінгвістичну, стратегічну компетенції;

- Риторичний – здатність експресивно висловлювати свої думки і почуття, переконувати співбесідника за допомогою словесних засобів, впливати на почуттєво-емоційну сферу людей.

Віртуальні уміння (природно-віртуальний, комп'ютерно-віртуальний компонент) – це комплекс умінь індивіда роботи на комп'ютері та умінь розвитку уяви та фантазії дитини засобами залучення до участі у віртуальному педагогічному процесі:

- Природно-віртуальний – уміння створювати віртуальне природне середовище способом активізації уяви та фантазії, моделювання реальних ситуацій засобами віртуального педагогічного середовища, здатність захопити увагу дітей віртуальним педагогічним процесом та уміння здійснювати перехід від реального до віртуального без відриву від процесу засвоєння певних умінь та навичок;

- Комп'ютерно-віртуальний – наявність навичок користувача комп'ютерної техніки, уміння здійснювати самоосвіту засобами інформаційних технологій, знання особливостей використання телекомунікаційних технологій, уміння створювати власні дидактичні матеріали засобами нових інформаційних технологій;

Педагогічно-креативні уміння (креативний, методичний компонент) – здатність породжувати нові, унікальні ідеї, володіння вміння реалізовувати власний творчий потенціал, розвивати креативність вихованців, здійснення розвитку особистості засобами мистецтва та виховання поваги і любові до творів мистецтва:

- Креативний – здатність породжувати нові, унікальні ідеї; уміння реалізовувати власний творчий потенціал; розвивати креативність вихованців; здійснювати перехід від стандартних схем мислення до креативних; здатність до креативної інтеграції дисциплін;

- Методичний – здатність до педагогічної творчості, створення умов розвитку індивідуальної обдарованості учнів, стимулювання творчості, здійснення розвитку особистості засобами мистецтва.

Отже, під креативно-віртуальними вміннями майбутніх учителів іноземних мов ми розуміємо комплекс знань, умінь та навичок, які включають у себе систему мовленнєвих умінь, уміння генерувати оригінальні способи та засоби спілкування, здатність до продукування нових, унікальних ідей на основі реалізації власних творчих можливостей, використання засобів формування гармонійно розвиненої особистості засобами сучасних інформаційно-комунікаційних та мистецьких педагогічних технологій.

Методами формування креативно-віртуальних умінь є загальнопедагогічні методи навчання: словесні, наочні, практичні, до яких ми додали метод реалізації навчання через мистецтво. Цей метод ми розуміємо як залучення вихованців до участі у віртуальному педагогічному середовищі шляхом використання широкого спектру мистецьких дисциплін.

Формами роботи з формування креативно-віртуальних умінь майбутніх учителів іноземних мов є групові та індивідуальні заняття. Їх реалізація відбувається у ході лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять.

Зазначимо, що метою формування креативно-віртуальних умінь майбутніх учителів іноземних мов має бути формування гармонійно та всебічно розвиненої особистості вчителя засобами нових мистецьких та інформаційно-комунікаційних технологій і стимулювання його до педагогічної творчості на основі розвитку власних креативних здібностей.

Завдання формування креативно-віртуальних умінь майбутніх учителів іноземних мов є забезпечення інтелектуального розвитку особистості відповідно до вимог сучасного соціуму та формування у них мотивації на розвиток самостійної пізнавальної діяльності.

Формування креативно-віртуальних умінь майбутніх учителів іноземних мов має ґрунтуватися на таких принципах загальної педагогіки: науковості, систематичності і послідовності, свідомості, активності та свідомості у навчанні, наочності, доступності навчання та врахування індивідуальних особливостей, емоційності навчання, поєднання раціонального та духовного.

Креативно-віртуальні уміння майбутніх учителів іноземних мов у навчально-виховному процесі вищої школи виконують освітню, розвивальну та виховну функції.

Висновок. Підсумовуючи вищевикладене, мусимо зазначити, що формування креативно-віртуальних умінь майбутніх учителів іноземних мов складний та трудомісткий процес. Завдання педагога у зв'язку з вищезазначеною діяльністю є необхідність активізації всіх своїх креативних здібностей та здатність до захоплення своїх вихованців навчально-виховним

процесом з використання інформаційних та мистецьких педагогічних технологій; сприяння розвитку їхньої мотивації з використання власних креативних та віртуальних здібностей, які здобудуть під час навчання, у особистій майбутній професійній діяльності з формування гармонійно розвиненого підростаючого покоління.

Список використаних джерел

1. Лещенко М.П. Щастя дитини – єдине дійсне щастя на землі : До проблеми педагогічної майстерності : навч.-метод. посіб. – К. : АСМІ, 2003. – Ч.1. – 304 с.

2. Павлюк Р.О. Формування умінь майбутніх учителів іноземних мов до творення віртуальної педагогічної взаємодії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Р.О. Павлюк. – Вінниця, 2009. – 20с.

3. Lesh S. Critique of Information. – London : Thousand Oaks (Ca.) : Sage Publications, 2002. – 258 p.